

Valet sett från utlandet

I en tysk socialdemokratisk tidning lästes några dagar före det svenska valet en korrespondens från Stockholm. Författaren förutspådde socialdemokratisk valseger. Visserligen hade partiet legat under i vårens opinionsundersökningar, men man hade minskat borgerlighetens försprång under ledning av Olof Palme. Det var inte heller om hans person som striden stod. Han var respekterad i vida kretsar.

Detta motsvarade ett socialdemokratiskt önsketänkande. I Tyskland är Willy Brandt omstridd och knappast respekterad och snarast en belastning för sitt parti, medan kanslern Helmut Schmidt är en tillgång: i tankarna skulle Olof Palme, Willy Brandts vän, manas fram. I Sverige hoppades man få tillbaka uppgiften från Tyskland att där betraktades Olof Palme med respekt och varför inte med beundran. Att han just samma dagar i Sverige aktivt medverkade till att sänka standarden i valdebatten bland annat genom att ej taga avstånd från skrämselfpropagandan bland pensionärena mot de borgerliga, nämndes inte i den tyska tidningen.

Efter tre nederlag med Olof Palme i spetsen bör den svenska socialdemokratien ha börjat misstänka att det inte är med honom den kan tänkas återerövra makten. De som studerat hans reaktioner efter valet bör veta det. Att ett och annat överord kan fällas under valstriden är förlåtligt. Men att försöka påverka den utländska opinionen genom att göra en indirekt jämförelse mellan de borgerliga svenska partiledarna och juntaledarna i Chile, som hr Palme – då ännu svensk statsminister – gjorde i en intervju i New York Times i veckan efter valet, det är ned-

sättande inte bara för honom själv utan också för det parti, som han med sådan ödmjukhet i orden påstår sig tjäna.

Jämför man hr Palmes obalanserade framfart med tex den bedömning, som gjorts av Pravdas Stockholmskorrespondent Jurij Kutnetsov, utfaller jämförelsen helt till den senares förmån. Hans omsorgsfulla analys gick ut på att väljarna ville avvärja ett hot mot demokratin och mot det kapitalistiska samhällets privata äganderätt. Han framhöll att socialdemokraterna och kommunisterna står varandra nära. Han inte ens antydde att någon förändring i svensk utrikespolitik skulle vara att vänta. Andra ryska tidningar gick i det hela på samma realistiska linje.

Går man till den andra sidan av världen, kan veckotidskriften Newsweek tjäna som exempel. Också dess korrespondenter Kenneth Labich och John Herbert gjorde dämpade kommentarer, utom i ett fall. De menade att valet till en del gällt hr Palme själv. Men därtill kom radikaliseringspolitiken, uttryckt i den hårda skattepolitiken och de nya skattelagarna. Även familjepolitiken har enligt tidskriften radikaliserats på ett för många skrämmande sätt: familjerna skall brytas sönder och barnen uppfostras i barndaghem, vare sig föräldrarna vill det eller ej. "Regeringen vill uppfostra en ny generation av goda små socialdemokrater." Det är väl inte alldeles utan skäl som det socialdemokratiska kvinnoförbundets politik uppfattats så.

Ingmar Bergmans namn återkommer i både amerikanska och europeiska tidningar i samband med valet. Men "kändisarnas" betydelse för valutgången överskattas inte. Det

är naturligt. Man vill söka djupare anledningar till att svenska folket röstade som det gjorde.

Särskilt i Tyskland har valutgången bedömts allvarligt eller uppmuntrande, beroende på vilken sida man själv stödde inför det västtyska valet. I Frankrike anlade Raymond Aron i Figaro en synpunkt, som i förstone kan verka överraskande för en svensk. Han påpekade, att när ett parti förlorade makten efter att oavbrutet ha innehaft den i 44 år, kunde detta ske i Sverige utan egentligt uppseende och alldeles utan uppträden på gatorna och bråk, som man kunde vänta i åtskilliga andra länder i samma situation. Det är något att tacksamt notera här hemma. Vad man än i övrigt säger men regeringen Palme avgick värdigt.

Vad som gått igen i flera utländska kommentarer är att valstriden till stor del fördes över huvudet på svenska folket. Blandekonomi och marginalskattereformer är ingenting som medborgare röstar på, har man menat. Det är kanske riktigt. Men i praktiken har det talats om lägre skatter, och där har Astrid Lindgren gjort sitt. Skatteuttag på över 100 %, försvarade av hr Sträng, har åtminstone i Tyskland anförts som avskräckande exempel på svensk socialdemokratisk skattepolitik.

På flera håll och inte minst i Storbritannien har kärnkraftfrågan bedömts ha varit ett skäl till att röster gått till centern. Men i den frågan om någonsin har ju debatten förts över huvudet på väljarna. Skatter vet alla i Sverige vad de är. Men konsekvenserna av nedlagda kärnkraftverk för vår försörjning – och eventuellt för våra älvar – har få kunnat sätta sig in i; vilket på intet sätt hindrar att kärnkraften haft sin betydelse i valet.

Vad man i utländsk press nästan förgäves söker är synpunkten att stora delar av svenska folket tröttnat på de styrandes alltmäktiga utvecklade maktapparat och personliga maktfullkomlighet. Bara de som hört LO-ordföranden Gunnar Nilssons valtal, eller sett Gunnar Sträng i pösiga attityder, eller lyssnat till Olof Palme på torgen, kan förstå vad svenska folket alltför länge haft alltför nära inpå sig och nu hoppas slippa en tid framåt.

Ett genomgående drag i kommentarerna är slutligen undran om de tre borgerliga partierna verkligen kan samarbeta. Hur därmed kommer att gå får tiden utvisa. Säkert är, att om partiledarna låter utvecklingen bli så extrem att ett samarbete blir omöjligt, då har deras väljare svikits. Men en sådan utveckling har hittills ingen seriös bedömare haft anledning att förutspå.